

mint egy új, jól használható, bár világítási és hangosítási parkkal még igen szerényen ellátott helyszínen: a zsinagógában. A szálláslehetőségek sem javultak számottevően. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a társulatok csak egy-két napig tartózkodnak Kisvárdán, ezért a rendezvény az egyik legfontosabb célját: a különböző térségek művészeinek találkozását és együttlétét nemigen tudja betölteni. A hazai színházi szakmából változatlanul hevesen szánják rá magukat a hosszú utazásra; ehhez az idén az is hozzáadódott, hogy Kisvárdán és a POSZT időben összecsu-

szott. Ennek ellenére a kritikuscéh zöme, ahogy évek óta, most is jelen volt, s a fesztiválújság is kifogástalanul betöltötte funkcióját.

A szervezés, a lebonyolítás gördülékeny, olajozott, a szó jó és kevésbé dicséretes értelmében üzemszerű. E rendezvény évekig eljár még a maga tengelyén. De immár elengedhetetlenül tisztázni kell: miként illeszkedik a hazai és nem hazai fesztiválok sorába. Mi a viszonya a gyergyószentmiklósi kollokviumhoz, amelyen az erdélyi színházak gyakorlatilag ugyanezekkel a produkci-

Szabó Máté rendezése asszociációs lehetőségek sokaságát kínálja. Az elefántos locsoló a robotot helyettesíti, a piros vödör a bukósisakot, Lomeier kabátgombjai a liftbelieket, a játék baba pedig, amelynek néha lerángatják a fejt-végtagjait, a tömbházbeli nőket, akikkel Kalil (Sebestyén Ába) különféle erotikus kalandokba bonyolódik. Úgy tűnik, a homokozóban szétosztott tárgyak közül csak a konyakosüveg-

nek nincs metaforikus jelentése, de amikor azt halljuk, hogy Peter Karpati beszorul az üvegbe, a nagy termetű Zayzon Zsoltot látva ez élénk képzelőerőt igényel a nézőtől.

A néha kissé nyomasztó képiség, a misztikus hangzású keleti zene, az elvonatkoztatott szövegmozgottság ellenére – az öt színész remek összjátékának is köszönhetően – az előadás nagyokat lehet nevetni.

Teljesítményüket azonban nem tudjuk megköszönni, mert az előadás végén ők már csak a vetítővásznon hajolnak meg. A rendező elképzelése szerint így kerülnek vissza a házba, a „filmbe”.

KERESKÉNYI HAJNAL

Mozdonyok árnyékában

■ CSEHOV: LAKODALOM ■

A gyergyóiak Csehov-adaptációja egy távoli, vidéki állomás restijében játszódik. Itt nincs fényűzés, a lakodalomba érkező vendégek három, fából tákolt, hosszú asztal köré ülnek, mögöttük hatalmas szálfenyőlapok sora zárja le a színpadot. Florin Vidamski rendező és díszlettervező tánc, mozgás, gesztus és ének segítségével ábrázolja a tizenkét szereplő közötti viszonyrendszerét.

A csehovi „hagyományos” színházzal szemben ez inkább improvizatív jellegű mozgásszínház, amely egy álmos pillanattól indulva (két szolgáló szálló-reppenő fehér abroszokkal teríti le az asztalokat) egyre gyorsabb tempóban jut el az örületig, az abszurdig. Fatma Mohamed koreográfiája összhangban van a rendező zeneválasztásával. A többnyire halandzsza szövegű énekek dallama orosz dalokat idézi, a koreográfia ugyanakkor játékosan komponált, pontos, kidolgozott mozdulatokból áll. Időről időre nagy csoportképek születnek – a vissza-visszatérő mozdonyrobaj közeledtével a vendégek hanyatt-homlok mentik az asztalról lecsúszó poharakat, tányérokat, vagy újra meg újra belekezdnek a lakodalmi táncba –, máskülönbén apró kis jelenetekben rajzolódnak ki a figurák közti kapcsolatok.

Boros Mária, Szabó Tibor, Bodea Tibor, Fekete Mária és Mirela Bucur Pál

A színészek egy-egy jellemvonást felnagyítva szinte karikatúrisztikusan egyénített figurákat jelenítenek meg. Barabás Árpád matrónának minden indulata, szenvedélye, érzelme akrobatikus mozgásban fejeződik ki – ellenpontja Boros Mária vérvörös ruhában, göndör, szőke parókában merev testtartással, affektáló mozgással és sikongatva vonagló dívája. A sikoly – akárcsak a mozdonyfütty – visszatérő effektus: például a szemüveges, nem túl nőies, hamuszürke ruhát viselő távírdász kisasszony (Belényes Enikő) sikolyaival nemcsak felhívja magára a figyelmet, de a társaság középpontjává is válik. Ugyanakkor néhány felesleges vagy túlhajtott mozzanat (a menyasszony levetkőztetése, játék mozdonyt húzókató kislány, a hiteltelen akcentussal beszélő görög cukrász s az örömanya közötti szerelmi kapcsolat exponálatlansága stb.) gyengíti az összhatást.

Itt mindenki vár valamire vagy valakire. A menyasszony a matrónára, nővére a vőlegényre, a távírdász kisasszony talán arra, hogy őt is egyszer rabul ejti a mindent elsöprő szerelem. S mindannyian várják a tábornokot, de ahogy az egyéni vágyak sem teljesülnek, a tábornok helyett is csak Szabó Tibor áltábornoka jelenik meg a színen mint öreg halász, hosszú, zöld esőkabátban, gumicsizmában, kezében hatalmas hallal. Mint aki eltévedt, vagy rossz ajtón nyitott be, kóvályog a színpadon. Zavart, nem tud mit kezdeni sem önmagával, sem ajándékával, melytől mielőbb szeretne megszabadulni. Az ifjú pár tiszteletére mondott halandzsza pohárköszöntője fergeteges magánszám, amely beleolvad a haláltáncba fokozott végső menyasszony-táncoltatásba.

VELIN ANDREA

ökkel vesznek részt? Miként lehet rangjához méltó hírverést, propagandát kifejezni, hogy bekerüljön az ország és a régió kulturális eseményeinek központjába? Hogyan lehet olyan infrastruktúrális háttérrel biztosítani, hogy az előbbi feltételnek eleget tudjon tenni a város, a megye, a régió?

Ahogy átgondolandó a magyarországi színházi fesztiválok rendszere, egymáshoz és a környező államok hasonló rendezvényeihez való viszonya, előbb-utóbb a kisvárdai találkozók célja, szerepe, lebonyolítási rendje is újraértékelendő. Hogy mindaz az

érték, ami az eddigi tizenhét évad nyomán megszületett, megmaradjon, de megújuljon a kor igényei és követelményei szerint a keret, amelyben ezek az értékek megmutatkozhatnak.

Munkatársaimmal-tanítványaimmal, a közelmúltban végzett vagy még diákoskodó kolozsvári és marosvásárhelyi teatrológusokkal a fesztiválon tapasztalható tendenciák érzékeltetésén túl mindenekelőtt azokról az előadásokról szeretnénk képet adni, amelyek együttesen jelzik a határon túli magyar színházi élet erejét, általános színvonalát.

Zakatoló láncfűrész

■ MADÁCH IMRE: AZ EMBER TRAGÉDIÁJA ■

A Csíki Játékszín előadása sok tekintetben szakít a *Tragédia* magyar előadás-hagyományaival. Fő célja a párbeszéd, az élő kapcsolat megteremtése a közönséggel. A rendező, Gavriil Pinte mellőzi a bonyolult filozofikus utalásokat, a közönséget az első emberpár útítársává teszi, rendezése mégis a mű egyetemes gondolatiságára reflektál.

Az első három szín statikus. Négy összetolt asztal előtt ülnek a színészek, avagy diákok, netán az égi kar. Az asztalfőn helyet foglaló idősebb színész (Fülöp Zoltán) mintha tanár vagy rendező lenne; a situáció olvasópróbát idéz, de lehetne felolvasószínházi bemutató is. Kezdetben bárki lehet Ádám és Éva, a szöveg izlelgetése, értelmezése, megismerése közben egy-egy pillanatra már igazi színpadi helyzetek születnek az égi vagy a paradicsomi s az azon kívüli színekben.

A színészek egyenruhát viselnek, a lányok szürkét, a fiúk feketét. Kivételt képez a többiek közül kiváló Éva (Antal Ildikó), aki ruhájára kardigánt vesz, és Lucifer (Keresztes Szabolcs), akinek fekete

Kosztándi Zsolt és Antal Ildikó

theater.hu - Illovszky Béla

ingé alól kivillan piros pólója, sőt, piros zoknit is kap. A fekete és a piros szín végig hangsúlyos az előadásban: feketék a tárgyak, sötét tónusú a színpadkép, míg a piros a vér, a halál, az erotika, a szellem elfajulásának és az egyéniség feladásának, illetve az erkölcsi fertőnek a szimbóluma (az V. színben a demagógok piros lepedőn ülnek, majd az alá bújva intrikálnak; piros lepel alatt teszi magáévá Lucifer Hippiát, piros hold alatt csalja meg Borbála Keplert stb.).

Az egyiptomi színben a piramis fehér karikákból épül, amelyeket fekete vászonra festenek. Néha piros pötty kerül a karikák középebe, jelezve: valaki meghal. A Fáraó (Kosztándi Zsolt) az asztalfőn ülve várja a feléje kuszó rabszolgát, aki úgy tolja magát a kényúr elébe, mintha már Kharón ladikjában evezne a túlsó partra. Miltiadész – a szerzői utasítással ellentétben – nem kard által hal meg, hanem láncfűrész végez vele, melyet Lucifer működtet.

Pinte *Tragédia*-változatát a Narrátor fogja össze, aki hol felbukkan, hol eltűnik, de éppúgy rányomja bélyegét a történetekre, mint a fekete és piros üzenetszerű váltakozása. Fülöp Zoltán mint az isteni mindentudás képviselője tolmácsolja az egyes színeket, így a rómat is, melynek csúcspontján Hipppia, miután megcsókolja a pestisest, lisztet szitál a dőzsölő, élvhajhász társaságra, majd a maradékkal magát hinti be.

A prágai színben Kepler a horoszkópok „állását” színes golyókból olvassa ki, a sorsokat azonban mintha az e golyókkal biliárdozó Lucifer döntené el. Felcsendül a *Marseillaise*, de Dantonnak csak árnyképét látjuk. A tömeg hatalmas francia zászló alatt jár fel-alá, öklét rázza, integet. Az emberek arcát nem látni. A jelenet nyomasztó, ugyanakkor mulatságos is.

A londoni szín a szünetben, a színháztermen kívül zajlik. Igazi vásári hangulat alakul ki, van itt minden: virágáruslány, cigányasszony, szmokingos vak (!) koldusok, finom úri népség. S persze a nézők, akik egy-egy tenyérjölés résztvevőiként bekapcsolódhatnak a játékba, be-bekiabálhatnak a szereplőknek.

A falanszter már újra a színpadon látható. A fehérbe öltözött tudós, a modern számítógépes korok doktora komputerrel irányítja a világot. Az eszkimók üvegburában vannak. Az úrjelenet vizualitásában is hatásos: a sötét színpadon neonszínű bolygók vonulnak át. Aztán a „reményteli” vég: Éva gyereket vár, az élet folyik tovább.

De a barátságos csöndet hirtelen megszakítja a zakatoló láncfűrész, az az eszköz, amely futószalagon szállítja a hullákat, s inkább emlékeztet a XX. század halálgyáraitra (Auschwitzra vagy Srebrenicára), mint a romantika által elképzelt bukott szellemek filozofikus jajkiáltásaira és rémtetteire.

Keresztes Szabolcs Lucifere nem démoni, fölényeskedő intellektuel, inkább romboló tetteit rögeszmésen ismétlő ember. Antal Ildikó Évája sokszínű, akárcsak Kosztándi Zsolt Ádámja.

A sokatmondó fragmentumokból összeálló és sokszor előnyére meghúzott szöveg (dramaturg és a rendező munkatársa: Budaházi Attila) ugyan időnként nehéz helyzetbe hozza a főszereplőket, amikor szinte egy-egy villanásba kell jeleneteik lényegét sűríteniük, egészében mégis tisztán és érthetően, az aktualitás felhangokat is érzékeltetve adja vissza a mű gondolatvilágának egyetemeségét.

KERESKÉNYI HAJNAL